

Цикл уроків географії - 6 клас

Тема: ГРУНТИ

Мета: продовжити формувати в учнів знання про біосферу та її утворення; сформувати первинні уявлення про ґрунт та умови його утворення; актуалізувати знання про ґрунти з курсу початкової школи та природознавства; розвивати практичні вміння та навички працювати з картами атласу та підручником; підкреслити важливість наукових географічних знань про зв'язки між оболонками Землі, про охорону навколишнього середовища.

Обладнання: фізична карта півкуль, атласи, підручники, зразки ґрунтів свого села, карта ґрунтів села Перемилів, схема «Ґрунтові профілі».

Тип уроку: засвоєння нових знань.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ

Приєм «Вірю — не вірю»

- Чи вірите ви в те, що між живими організмами нашої планети та іншими її оболонками існує взаємозв'язок?
- Чи вірите ви в те, що живі організми рівномірно розташовуються на нашій планеті?
- Чи вірите ви в те, що життя зародилося в Океані?
- Чи вірите ви в те, що господарська діяльність справляє позитивний вплив на біосферу?
- Чи вірите ви в те, що межі біосфери змінюються і «винуватцем» цих змін є головним чином людина?

Організація виставки малюнків на тему: «Рослини і тварини мого села»

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Приєм «Проблемне питання»

Багаті надра нашої країни. У підземних коморах зберігаються майже всі корисні копалини, необхідні для народного господарства. І все – таки найдивовижнішим витвором природи, справді найціннішим з усіх створених нею багатств є земля.

Земля! Яке це миле слово!

Земля - годувальниця, земля – напувальниця. Рідна мати – земля. Так здавна шанобливо й ласкаво кличемо ми нашу рідну землю.

Що ж таке земля, з наукової точки зору — ґрунт? Як він утворився? Від чого залежить його родючість? Яке значення має ґрунт для людини? Який вплив на ґрунти має людина?

На ці запитання ви зможете відповісти сьогодні на уроці.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Формування поняття «ґрунт» (приєм «Мозкова атака»)

Ґрунт — верхній тонкий пухкий шар земної кори, якому властива родючість.

Ґрунтознавство — наука, що вивчає ґрунти, їхнє походження, розвиток, склад, властивості, закономірності поширення, формування, родючість, їхнє раціональне використання.

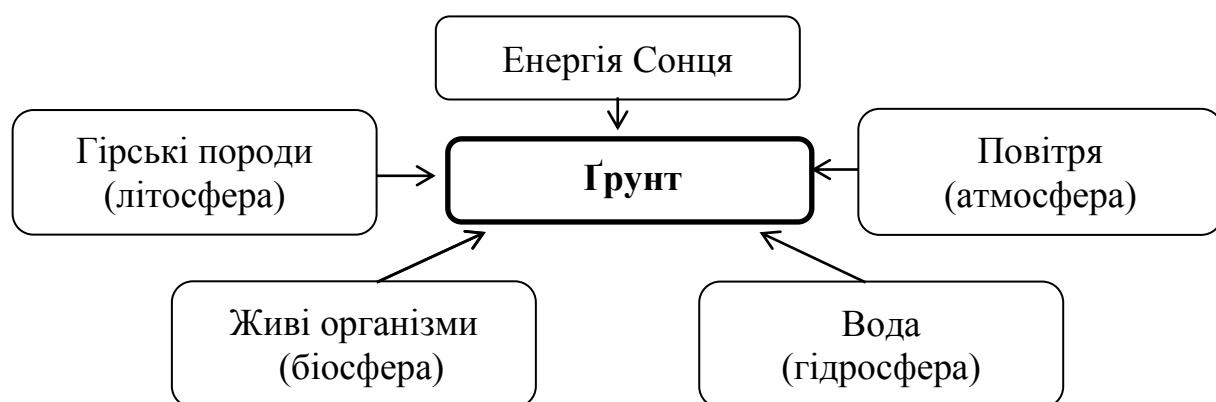
Сучасні уявлення про ґрунти та закономірності їх поширення на планеті науково обґрунтував наприкінці ХІХ ст. російський учений Василь Докучаєв. Для своїх досліджень він вивчав найкращі в світі ґрунти – українські

Василь
Докучаєв

Ґрунти утворюються з пухких гірських порід після появи на них рослинності, тварин та значної кількості мікроорганізмів. Ґрунт є найбільш близьким для кожної людини компонентом природи хоча б тому, що ми щодня ходимо по ньому. Водночас ґрунт – це та частина природи, яка почала відкривати нам свої таємниці лише 100-150 років тому.

Складання в зошитах схеми

Висновок 1. Ґрунт є результатом взаємодії літосфери, атмосфери та біосфери протягом тривалого часу.

2. Родючість ґрунтів. Гумус

Головною властивістю ґрунтів є родючість – здатність забезпечувати рослини елементами мінерального живлення та вологою. Кожний, хто хоча б один раз копав землю на городі або обкопував навесні дерева, знає, що верхній шар ґрунту майже завжди має темний колір. Такого забарвлення йому надає гумус (перегній), який утворився з решток живих організмів. Він містить основні поживні речовини, необхідні для життя рослин. Чим більше гумусу в ґрунті, тим вища його родючість. Але рослини не здатні безпосередньо споживати складні органічні речовини гумусу. Мікроорганізми, що мешкають в ґрунті, розкладають їх до простих мінеральних речовин. Саме їх й поглинають рослини.

Родючість — здатність ґрунту забезпечувати рослини елементами мінерального живлення та водою.

Природна продуктивність ґрунту прямо залежить від наявності в ньому органічної частини — гумусу (перегною), який утворюється внаслідок процесу розкладу й окислення решток рослин і тварин під впливом мікроорганізмів.

Висновок 2. Найважливіша складова ґрунту — перегній (гумус).

3. Різноманітність типів ґрунтів (аналіз ґрунтових розрізів, зразків основних типів ґрунтів. Аналіз ґрунтової карти)

Висновок 3. Зональне розміщення ґрунтоутворювальних чинників, насамперед клімату та рослинності визначає й зональне поширення ґрунтів на земній поверхні.

4. Характеристика основних типів ґрунтів на Землі (робота з підручником і атласом)

Заповнення таблиці

Назва типу ґрунту	Район формування (пояс)	Кліматичні умови	Рослинний покрив	Коротка характеристика типу
Приклад: чорноземи	Помірний	Слабкопосушливі умови	Степи	Потужний гумусовий горизонт, висока родючість

Висновок 4. Ґрунти на земній кулі закономірно змінюються з широтою — від екватора до полюсів, а в горах — з висотою — від підніжжя до вершини.

5. Поширення основних типів ґрунтів свого села (робота з картою ґрунтів села Перемилів).

5. Зміна ґрунтів під впливом господарської діяльності людини

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Кросворд «Ґрунти»

По вертикалі:

- 1.Процес перенесення мінеральних частин гірських порід текучими водами по поверхні ґрунту.
- 2.Одна із складових частин ґрунту.
- 4.Основна властивість ґрунту.
- 5.забарвлені в темний колір продукти розкладу органічних решток.
- 6.поверхневий пухкий, тонкий шар земної кори.
- 7.Складова частина ґрунту.

По горизонталі:

- 3.наука про ґрунти.
- 8.Тип ґрунту, що залягає у трав'яних степах.
- 9.Небесне тіло, що впливає на властивість ґрунту.

Приєм «Проблемне питання»

Як ви розумієте вислів: «Ґрунт – це майбутній урожай»?

VI. ПІДСУМОК УРОКУ.

Відповіді на запитання. Сформульовані на етапі мотивації.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати текст § 50 підручника (Т.Г.Гільберг).
2. Скласти план параграфа.
3. Виписати із різних джерел прислів'я та приказки про ґрунт.